

Tegn på sproglig deprivation (Language Deprivation Syndrome – LDS)

- Øget aggression, frustration og vrede mod sig selv og andre. Høj grad af frustration og udadreagerende adfærd grundet den manglende mulighed for/evne til at kommunikere eller ræsonnere over behov og følelser.
- Problemer med tid som koncept (sekvens, kronologi, narrativer). Vores selvopfattelse bygges op af de historier vi selv og andre fortæller om os: Selvet er en oplevelse af kontinuitet over tid.
- Vanskeligheder med at forstå årsag og virkning. Hvis man ikke forstår konceptet 'tid', forstår man heller ikke at ting sker som en følge af noget andet. Og vi forstår ikke vores egen rolle i det, der sker.
- En person med LDS kan derfor opleve, at tingene ikke giver mening eller at det, der sker, er traumatiserende.
- Personer med LDS, som ikke forstår årsag og virkning, vil typisk gentage fejl – hvis man ikke er i stand til at forstå det, kan man heller ikke ændre på det.
- Udfordringer med eksekutive funktioner som vanskeligheder med at planlægge og tage initiativ samt problemer med dømmekraft og selvkontrol.
- Udfordringer med at forstå abstrakte koncepter. Vi får gennem sproget adgang til mere og mere avancerede sociale interaktioner og forstår koncepter, der er abstrakte.
- Vanskeligheder med at overføre erfaringer fra et område til et andet.
- Poesi, ordspil, symbolik osv. kan være utilgængeligt. Wittgenstein: "The limits of my language are the limits of my world" – et eksempel på et ordspil, der kan være svært for en sprogdepriveret at forstå, fordi ordet 'grænse' skifter mellem to abstrakte former.
- Manglende forståelse af sprogets metaforiske kvalitet: linket mellem at lære et ord til at mestre abstraktion. Noget 'står for' noget andet.
- Vanskeligheder med at tilegne sig viden og lære nyt. 'Harddisken' er fyldt op: tanker der kører rundt for at prøve at få mening i tingene. Ingen plads til at tage imod feedback fra andre. Den sprogdepriverede gentager historier. Næsten al læring er drevet eller støttet af sproget, og derfor er et fattigt ordforråd direkte årsag til vanskeligheder med at lære nyt.
- Lav grad af almen viden – Fund Of Information (FOI). Men kan være 'smart i en fart'/street-wise – en slags forsvar der booster selvtilliden hos nogle døve med en stærk døveidentitet. Kan hænge sammen med at der er normal intelligens men et mangelfuldt sprog. Dog stadig psykisk sårbare, hvis der sker noget negativt i personens liv.
- Vanskeligheder med at forestille sig, at viden eksisterer 'udenfor dem selv'.
- Manglende evne til at inkorporere ny viden og anvende den (fx adfærds- og følelsesregulering).
- Manglende evne til at tilegne sig grundlæggende viden om fx sundhed, seksualitet, relationer osv. Det fører til en lavere grad af livskvalitet og øget behov for sundhedsfaglig hjælp.
- LDS kan gå ud over evnen til at forstå en samtalepartners behov for kontekst – lav grad af Theory of Mind (ToM) grundet mangel på a) sproglige redskaber til at udtrykke mening på en klar måde og b) forståelse af andre menneskers begrænsninger. Der mangler vigtige informationer i en ofte forvirrende eller grammatisk ukorrekt sætning, og den døve med LDS håber således, at samtalepartneren kan gætte sig frem til indholdet.

Hvorfor er en tosproget tilgang så vigtig?

- Flere europæiske undersøgelser viser, at anvendelsen af både talt sprog og tegnsprog hos børn med CI eller høreapparater er afgørende for deres udvikling af Theory of Mind. Faktisk klarer de hørehæmmede børn sig bedre end de hørende børn, hvis de får en ægte tosproget tilgang (Tomasuolo, 2013).
- Når et barn med høretab (CI, høreapparater, andet) lærer både talt sprog og tegnsprog parallelt, udvikler de deres ordforråd hurtigere end ved ren taletræning (Auramo, 2024).
- Evnen til at tilegne sig et 1. sprog falder med alderen op gennem barndommen. Senere sprogeksposering medfører langsommere sprogprocessering og flere grammatiske fejl.
- Ved sen sprogtilegnelse vil sprogaktiviteten ikke arbejde sig helt ind i sprogcentret men forblive længere tilbage i hjernen. Det betyder at en umiddelbar og automatiseret forståelse og produktion af sprog vanskeliggøres. Sen sprogeksposering vil derfor kræve flere ressourcer af individet, når der kommunikeres.
- Det bliver vanskeligere senere hen i livet at tilegne sig et andetsprog.
- Sprog øger mængden af grå masse i hjernens visuelle områder – tegnsprog øger mængden yderligere.

Det er problematisk at der blandt mange professionelle:

- er et rent fokus på talesprogudvikling. Sen erkendelse af barnets behov kan sætte sprogudviklingen langt tilbage med risiko for at skabe uoprettelige brud i udviklingen.
- er en tendens til at se den sproglige udvikling som forsinket frem for at se det som en akut nødsituation både ift. sprog og kognitiv udvikling.

Hvad kan man gøre?

Tegnsprog:

Et involverende tegnsprogsmiljø skaber både sprogudvikling og styrker en kulturel identitet. Følelsen af at have en identitet som døv og følelsen af at høre til er essentiel for psykisk trivsel. I modsætning til at føle, at man er den i en familie eller et samfund, som er et problem.

Massiv tosproget tidlig sprogindsats:

Der skal sættes massivt ind ved børns sprogtilegnelse, da få måneders forsinkelse kan skabe brud i udviklingen af sproget. Derfor er latenstiden ved sørgende forældre, der har svært ved at erkende barnets sprogudfordringer, en udfordring, da den kan forsinke en massiv tegnsprogsindsats på det rette tidspunkt. Desuden er det ikke sikkert, at de rette institutions- og skoletilbud er til stede i området.

Øge forståelse blandt familiemedlemmer:

Familieterapi kan hjælpe både børn og voksne med LDS. Ofte har familiemedlemmer ingen viden om LDS og tænker at de udfordringer, der kan være, skyldes døvheden selv, psykisk funktionsnedsættelse, stædighed eller dovenskab. At få en forklaring på, hvordan det hænger sammen, kan ændre familiedynamikken, øge medfølelse og tolerance ift. problemer og adfærd.

Sprog som medicin:

Mange mennesker med LDS får medicin mod psykiske lidelser og mistrivsel – altså klassisk symptomatisk behandling – mens man mislykkes med at sætte ind ift. sprogundervisning, hvilket måske er det allervigtigste.

Litteraturhenvisninger:

Auramo, R. (2024). Suomalaista viittomakieltä ja suomea rinnakkain omaksuvien lasten varhaisten leksikaalisten taitojen kehitys CDI-menetelmällä arvioituna. University of Turku.

Gulati, S. (2019). Language Deprivation Syndrome. In N. S. Glickman & W. C. Hall (Eds.), Language Deprivation and Deaf Mental Health (1st ed., pp. 24–53). Routledge.

Tomasuolo, E., Valeri, G., Di renzo, A., Pasqualetti, P., & Volterra, V. (2013). Deaf children attending different school environments: Sign language abilities and theory of mind. Journal of Deaf Studies and Deaf Education, 18(1), 12–29. <https://doi.org/10.1093/deafed/ens035>